

3.2. JÖVEDELEMEGYENLŐTLENSÉG EURÓPÁBAN – NŐK, FÉRFIAK ÉS PÁROK

CSERES-GERGELY ZSOMBOR

Noha a nők és a férfiak jövedelemegyenlőtlenségeit alakító háztartási és munkapiaci folyamatokról meglehetősen sokat tudunk, magáról a jelenségről meglehetősen kevés elemzés született.¹ Itt azt szeretnénk megmutatni egész Európára nézve, hogy a két nem közötti, valamint a nemeken belüli, azaz a nők közötti és a férfiak közötti egyenlőtlenség az együttélés mintázataival együtt fontos formálója a teljes jövedelemegyenlőtlenségnek. Ezek a hatások jellegzetes különbségeket mutatnak Európa térségei között, és jelentősen változtak is a 2009–2012-es válság során.

Ennek az alfejezetnek az alapja *Benczúr és szerzőtársai* (2017),² amely egy EU-szintű egyéni adatbázis, a jövedelemforrások szétválasztása és számos egyenlőtlenségi mutató számítása segítségével vizsgálja a jövedelemegyenlőtlenséget Európa egészében. Megtartjuk a tanulmány által meghatározott térségek – Észak- és Nyugat-Európa (ÉNY), Mediterrán (MED) és Kelet-Közép-Európa (KKE) – elkülönítését, mert jellemző különbségek mutatkoznak közöttük. Az alábbi számításokhoz azon 25–60 évesekre vonatkozó megfigyeléseket használjuk, akiknek volt személyes jövedelme 2006 és 2014 során.³

A nők és férfiak közötti jövedelemegyenlőtlenséget a jövedelemmel rendelkezők aránya és az átlagos jövedelemszintek közötti eltérések jellemzik. A nők a 2009-es válság éveit követően az EU egészében és mindhárom vizsgált térségben egyre nagyobb arányban rendelkeztek munkajövedelemmel. Mindeközben a férfiak körében, különösen a Mediterrán térségben, ez az arány csökkent. A jövedelemmel rendelkezők közötti különbségek jelentősek. Az EU-ban egy férfi átlagosan 50–70 százalékkal több munka- és személyes jövedelemmel rendelkezik, mint egy nő – lásd az 3.2.1. táblázat első két blokkját. Ha a saját személyes jövedelem helyett az együtt élő partnerek⁴ egymással felerészben megosztják személyes jövedelmeik összegét, akkor a nők rendelkezésre álló jövedelme 15–30 százalékkal nő, míg a férfiaké 18–30 százalékkal csökken az EU egészében (lásd a táblázat harmadik és negyedik blokkjait).⁵ Ugyanez minden térségben igaz, de a nők nyeresége és a férfiak vesztesége is jelentősen kisebb Kelet-Közép-Európában, mint máshol. Az átlagos nő és férfi közötti egyenlőtlenség tehát hasonló a személyes- és a munkajövedelem esetében, de azt a jövedelemnek a partnerek közötti egyenlő megosztása jó eséllyel csökkenti.

Az átlagos jövedelem szintje mindig alacsonyabb a nők, mint a férfiak esetében, a két nem körében külön, logaritmikus varianciával mért egyenlőtlenség azonban éppen a nők esetében nagyobb – lásd a 3.2.1. ábrát. A különbség Kelet-Közép-Európában a legkisebb (a nők körében az egyenlőtlenség körülbelül 15 százalékkal nagyobb, mint a férfiak körében), de ennél jóval nagyobb

1 Figyelemre méltó *Ortiz-Ospina–Rosner* (2018) globális áttekintése a nők jövedelemegyenlőtlenségeiről.

2 Hasonló megközelítést alkalmaz *Filauro* (2018) és *Vacas-Soriano–Fernández-Maciás* (2017). Az itt használt ábrák *Benczúr és szerzőtársai* (2017) egy átdolgozott változatából származnak.

3 Az adatbázis az *European Union Statistics on Income and Living Conditions* (EU–SILC) adatfelvétel tagállamokra vonatkozó mikroadatbázisának egyesítésével jött létre. Az ÉNY országok része Ausztria, Belgium, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Németország, Svédország. A MED része Ciprus, Görögország, Olaszország, Málta, Portugália, Spanyolország. A KKE része Bulgária, Cseh Köztársaság, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia. A személyes jövedelem a személyes munkajövedelem és a személyhez kapcsolódó juttatások összessége. Ez és a munkajövedelem is éves összesen. Utóbbi a ledolgozott hónapok, napi órák, és az órabérek eredménye, megléte nem hasonlítható az ILO foglalkoztatási rátájához.

4 Itt és a következőkben a „partnerek” kifejezést a háztartások és élettársak szinonimájaként használjuk.

5 A minta tisztításához használt eljárás következtében a partnerek között elosztott összegek a férfiak és nők esetében nem egyeznek meg számszerűen, így itt ezek átlagos értékét közöljük. A közös jövedelem egyenlő felosztását tételezzük fel, mert EU-szintű adatbázisban nem áll rendelkezésre pontosabb információ. Ilyen lehetne a személyes fogyasztásra vonatkozó adat, amit például *Bargain és szerzőtársai* (2018) is használ.

(30–60 százalék közötti) másol. Ezek a különbségek az éves munkajövedelem összetevőivel, főként az éven belül ledolgozott hónapokban és a napon belül ledolgozott munkaórákban meglévő különbségekkel függenek össze [a részleteket *Benczúr és szerzőtársai* (2017) tárgyalja]. A mediterrán térségben a nők és férfiak a válság során megváltozó munkapiaci részvétele erőteljesen átrajzolta az egyenlőtlenség mintázatát is, így a nők és a férfiak közötti különbségek jelentősen csökkentek. Csakugyan: a férfiak közötti egyenlőtlenség a korábbi, az Észak- és Nyugat-Európára jellemző szintről az időszak végére drámaian, a közép- és kelet-európai szintre emelkedett. Hasonló irányú, de kisebb mértékű változás történt Észak- és Nyugat-Európában is. Ha a partnerek között a jövedelem megosztását és egyenlő felosztását tételezzük fel, időben és térségenként eltérő mértékben, de a jövedelem szinte minden esetben kisebb logvarianciáját tapasztaljuk, mint a férfiak körében mért, eleve kis érték.

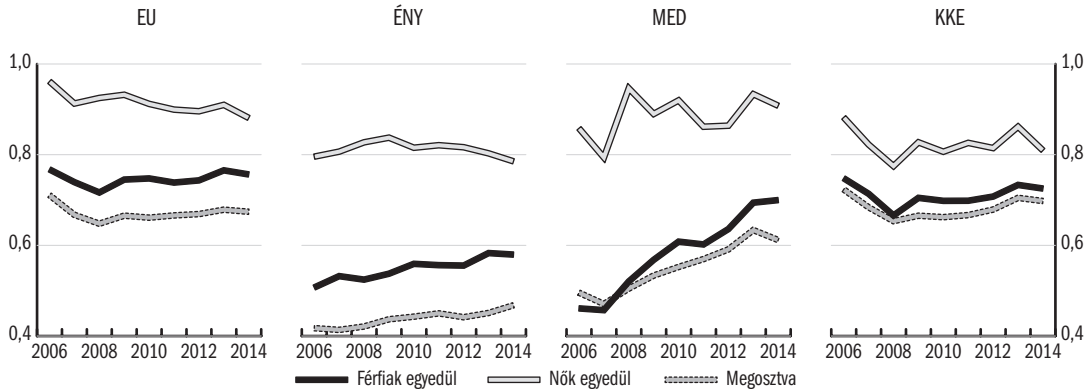
3.2.1. táblázat: Nők és férfiak átlagos jövedelmének szintjei (éves jövedelem ezer euróban 2015. évi árakon, 2014. évi vásárlóerő-paritáson, a személyes jövedelemmel rendelkező 25–60 évesek)

	Munkajövedelem				Személyes jövedelem				Megosztott		Megosztott/személyes				
	nők		férfiak		nők		férfiak		együtt		nők		férfiak		
	ezer euró								százalék						
	2006	2014	2006	2014	2006	2014	2006	2014	2006	2014	2006	2014	2006	2014	
EU	14	15	27	25	16	16	29	27	21	21	131	128	72	76	
ÉNY	18	19	34	32	20	20	36	34	26	26	130	130	72	76	
MED	14	13	26	21	15	14	28	23	20	18	130	125	70	76	
KKE	7	9	11	14	8	10	12	14	10	12	119	115	79	82	

Megjegyzés: Az egy főre jutó háztartási jövedelem kiszámításához az OECD módosított ekvivalenciakáláját, a vásárlóerő-paritás korrekciójához az Eurostat PPI mutatóját használtuk.

Forrás: Saját számítások EU–SILC mikroadatok alapján.

3.2.1. ábra: A személyes jövedelem logvarianciájával mért jövedelemegyenlőtlensége nők között és férfiak között az EU és térségei esetében (a személyes jövedelemmel rendelkező és partnerrel együtt élő 25–60 éves népességet tekintve)

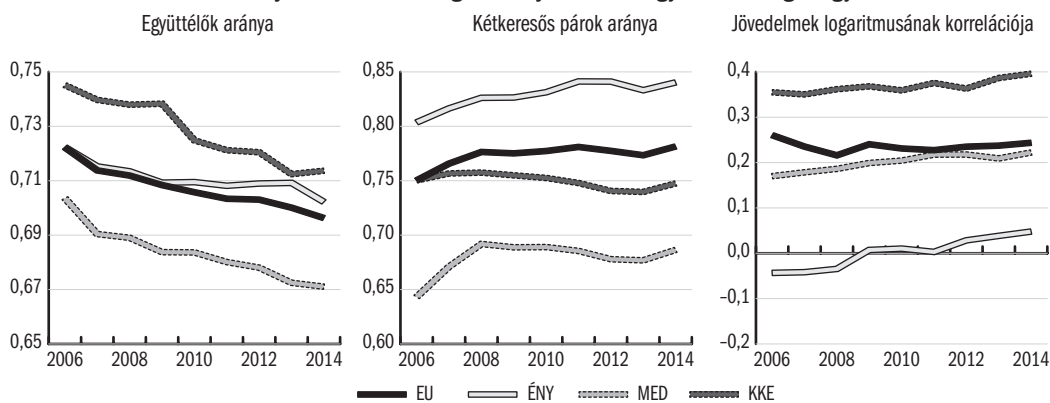

Forrás: Számítások EU–SILC mikroadatok alapján.

A jövedelem megosztásából származó nyereség mértékét az együttélés gyakorisága és a partnerek munkapiaci jellemzői határozzák meg. Európa egészében a mintában található emberek alig kétharmada él együtt partnerként – lásd a 3.2.2. ábra első paneljét. Ez az arány valamivel az EU-átlag felett van Kelet-Közép-Európában, és valamivel az alatt a Mediterrán térségben, ugyanakkor (a válság utáni Észak- és Nyugat-Európa kivételével) általában trendszerűen csökken. Az együtt élők között egyre több esetben dolgozik mindkét fél: Észak- és Nyugat-Európában a legnagyobb a kétkeresős párok aránya és ennek a növekedése is, amit Kelet-Közép-Európa követ, végül a Mediterrán térség következik, igen alacsony szinttel. A 3.2.2. ábra jobb oldali része azt mutatja, hogy a partnerek jövedelmei közötti korrelációban is jelentős különbségek mutatkoznak a térségek között: az pozitív és meglehetősen erős és Kelet-Közép-Európában, lényegében nulla Észak- és Nyugat-Európában, a Mediterrán térségben pedig a két érték között, az EU-átlag körül mozog.

Mindent összevetve azt láthatjuk, hogy az Észak- és Nyugat-Európában élő párok a jövedelemegyenlőtlenség nagy csökkenését nemcsak az átlagot meghaladó potenciálnak köszönhetik, hanem annak is, hogy az a jövedelmek közötti kis korreláció miatt az az egyenlőtlenség csökkenéseként „értékesül”. Ennek éppen az ellenkezője történik Kelet-Közép-Európában, ahol az erős korreláció ellentételezi a nagy potenciálban rejlő lehetőséget. Így lehetséges az, hogy a nők közötti jövedelemegyenlőtlenséget csak kis mértékben csökkentik, egy kis korrelációval jellemzett helyzethez képest pedig általában is nagyobb lesz az egyenlőtlenség. Ugyanezek az összefüggések, valamint a nők és férfiak munkapiaci jelenlétének nagymértékű változása magyarázzák, hogy a jövedelem megosztásából származó nyereség miért csökken gyors ütemben a nők és kisebb ütemben a férfiak esetében.

3.2.2. ábra: Háztartási jellemzők és a megosztott jövedelem egyenlőtlenségére gyakorolt hatásuk

Forrás: Saját számítások EU-SILC mikroadatok alapján.

Hivatkozások

- BARGAIN, O.–LACROIX, G.–TIBERTI, L. (2018): Validating the Collective Model of Household Consumption Using Direct Evidence on Sharing. IZA, Bonn, IZA Discussion Paper Series. Working Paper, 11653.
- BENCZÚR PÉTER–CSERES-GERGELY ZSOMBOR–HARASZTOSI PÉTER (2017): EU-Wide Income Inequality in the Era of the Great Recession. Joint Research Centre, European Commission, Ispra, JRC Working Papers in Economics and Finance. Working Paper 2017/14.
- FILAURO, S. (2018): The EU-Wide Income Distribution Inequality Levels and Decompositions. European Commission DG Employment, Social Affairs and Inclusion, Brüsszel.
- ORTIZ-OSPINA, E.–ROSNER, M. (2018): [Economic Inequality by Gender](#). OurWorldin-Data.Org.
- VACAS-SORIANO, C.–FERNÁNDEZ-MACÍAS, E. (2017): [Income Inequalities and Employment Patterns in Europe before and after the Great Recession](#). Publications Office of the European Union, Luxembourg.